

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Dispvatio II. De Oratione & Propositione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

enim benè, *homo est persona humana*, non autem benè dicitur, *homo est personalitas*, aut *natura humana est personalitas*: ergo *homo* & *persona* idem significant in recto in creatis. In Deo autem non ita, ut paulò antè dixi. Differentiam etiam possumus assignare eandem, quam paulò antè; quòd in diuinis tam subsistentia est substantia per se, quam ipsa natura, ideoque quælibet potest diuersis nominibus significari in recto: at in humanis semper subsistentia est modus receptus in naturà, ideoque semper in omnibus concretis naturalibus significatur natura in recto, & subsistentia in obliquo.

70 Ex his colligo, vocem *homo* vel *persona* in creatis multiplicandam, si eadem subsistentia creata poneretur in tribus naturis (per possibile vel impossibile) & tunc dicendas multas personas, quia essent multæ naturæ habentes personalitatem; hoc autem significat vox *persona*. Quòd si è contrario in unicà naturà Deus poneret tres subsistentias, non esset nisi vnicum suppositum, seu vnicà persona, sicut vnicum subiectum cum multis albedinibus præcisè est vnicum album; at in diuinis, si Verbum assumeret tres naturas, solum esset vnicà persona; si verò Pater & Filius & Spiritus sanctus eandem assumerent naturam humanam, essent tres personæ, imò & tres homines, quia (ut paulò antè dixi) vox *homo* significat frequenter in recto solum suppositum.

Aduerte primò, non esse idem, *significari de formali*, & *significari in recto*: quia *album* significat de formali albedinem, & eam significat in obliquo; significari enim de formali, est esse for-

malis significatam à qua vox deriuatur, ut *album* ab *albedine*, *dulce* à *dulcedine*, &c. In recto verò, est significari in Nominatiuo casu, ut dixi: ad prædicationes verò & multiplicationes non sunt consideranda quæ de formali dicuntur, sed quæ in recto, propter hucufque dicta, quòd à paucis benè distinguitur.

Aduerte secundò, aliqua etiam nomina abstracta habere significatum in recto & in obliquo, ea scilicet, quæ significant naturam compositam, ut *humanitas*, & *natura humana*; in quibus quia dantur partes quæ sunt æqualiter subiectum vnionis, & datur vnio quæ recipitur, significantur in recto ambæ partes, vnio verò in obliquo. Sed dices: Hæc est vera, *natura humana discursiua*, & non est verum, *materia discursiua*; ergo nomine *natura* non significatur in recto *materia*. Respondeo, eam propositionem in rigore esse falsam, per figuram tamen accipi ibi totum pro parte, id est, naturam totam pro animà quæ propriè discursit. Hinc autem non inferitur, verè nomine *natura* non significari in recto etiam materiam primam: neque enim benè dicitur, *natura humana est materia sub animà rationali*, aut è contrario, *est anima rationalis in materià*; benè autem dicitur, *natura humana est materia*, & *anima cum vnione inter se*, vbi vtraque pars in recto, vnio verò dicitur in obliquo.

His videtur exactè tota doctrina de recto & obliquo, & de mutua prædicatione in genere, explicata. Nam, quæ sit prædicatione formalis, quæ materialis, dicitur alibi: pro quo etiam hanc doctrinam oportet benè percipere, ex eà enim cetera faciliè intelligentur.

DISPUTATIO SECVNDA.

De Oratione & Propositione.

PRIMA elementa, quibus conflatur oratio seu propositio, sunt Termini, non tamen soli; requirunt enim Verba quibus coniungantur. Hi termini ferè semper sunt Nomina: ideo, ut facilius quæ de Oratione & Propositione dicitur sumus, percipiantur, nonnulla de Nomine & Verbo præmittimus.

SECTIO I.

De Nomine, Verbo, & Oratione.

NOMEN definitur ab Aristotele, *vox significatiua ad placitum sine tempore*, cuius nulla pars separata significat, finita & recta. Per rò vox excluduntur à ratione Nominis termini mentales, & scripti, qui non sunt voces: per *significatiua ad placitum* excluduntur voces non-significatiuæ, ut *blatri*, item voces naturaliter significantes, ut gemitus animalis, qui significat naturaliter dolorem. *Sine tempore*; id est Nomen, non significat actionem aliquam exerceri in tempore, quo differt à Verbo. Cuius nulla pars per se significat, id est, non componitur ex partibus actu significantibus finita, ut excludantur termini infiniti, ut *non homo*, *non leo*. *Recta*, ut excludantur casus obliqui à ratione Nominis: videtur enim Ari-

stoteles censere, solum Nominatiuum esse Nomen.

Contra hanc definitionem, & omnes eius particulas acriter inuehitur nonnullis hic, tum quia plura Nomina constant partibus significantibus actu, ut *proconsul*, *respublica*; tum quia termini infiniti, & casus obliqui sunt propriè Nomina, quod & ego ostendam Disputat. xiii. Logices num. 43. Quare ipse definit ex Antonio Nebrissensi Nomina *esse voces declinatas per casus*. Quòd si illi obiciat, aliqua esse Nomina indeclinabilia, ut *cacoëthes*; Responder, Nomina hæc habere omnes integros casus, et si desinentes eodem modo, sicut *gelu* & *veru* sunt Nomina declinabilia, etiam in singulari, licet non habeant differentes terminationes: & apud Hispanos Nomina in singulari habent omnes casus limiles, & similes etiam in plurali, nec tamen ideo sunt indeclinabilia. Idem dicit de *cacoëthes*, & similibus.

Hæc definitio non patitur difficultates quas Aristotelica; nisi tamen aliqua illi addantur, videtur sustineri non posse. Dicit enim quis, ex eà sequi, *blatri* & alios terminos non-significatiuos, imò & omnes voces, etiam Verba, esse Nomina, quod falsum est. Patet sequela: quia *blatri*, verbi gratià, est vox declinata per casus, ergo & Nomen. Patet antecedens; & in primis *blatri* esse vocem, non dubium; deinde declinatam per casus,

sus, inde patet: nam ideo per te *cacœthes* declinatur per casus, quia potest poni cum Verbis ex genibus varios casus; sed similiter potest poni *blētri*: dicitur enim, *blētri est vox*; ecce *blētri* in Nominatio. Deinde dicitur, *proprietas blētri est, posse significare*; ecce *blētri* in Genitio. Item, *credo, blētri esse vocem*; ecce in Accusatio, & sic de aliis casibus; ergo *blētri* est vox declinata per casus, non minus quàm *gelu*; ergo est Nomen. Quod verò & idem sequatur de Verbis, sic probetur: quia potest dici, *amo significat amare*; ecce *amo* in Nominatio: *credo, amo significare amare*; ecce in Accusatio: ergo *amo* est etiam Nomen. Quod si dicas, has omnes voces esse Nomina, siue significatiue sint, siue non; contra, ergo superflua est in definitione particula illa, *declinata per casus*. Patet, quia nulla est vox, quæ hoc modo non declinetur per casus.

4 Propter ea delendum diceret quis huius definitioni, quod sit *vox significatiua*, ut per hanc particulam excludantur *blētri*, & alia nihil significantia. Addendum etiam, *sine tempore declinata per casus*, ut & Verba excludas, quæ significant cum tempore. Adhuc tamen manet tota difficultas superposita; quia sequitur, Aduerbia & Propositiones esse Nomina, sunt enim voces significantiue & declinatæ per casus eodem modo quo supra dixi de *blētri* & de Verbis; ergo quia addita fuit ea particula *significatiua & sine tempore*, solum excluduntur Verba, & Voces non-significatiue à ratione Nominis; ceteræ verò voces manebunt, sicut in eâ definitione, *Nomen est vox declinata per casus*. Propter hoc puto, eam definitionem ex Nebrissenfi bonam esse. Ad obiectionem autem supra contra illam factam respondeo, *blētri* & alias voces non propriè declinari per casus, licet possit dici, *blētri est vox, essentia blētri est esse sonum*, &c. ubi iam videtur declinari; hoc tamen est impropriè, & secundum quid habere casus: semper enim subintelligitur ibi aliud Nomen hoc modo, *hæc vox blētri est sonus, huius vocis blētri proprietas*, &c. ubi nō tam *blētri*, quàm *hæc vox* declinatur. In *cacœthes* autem, & in aliis, *veru*, *gelu*, &c. propriè, sine vllâ voce subintellecta, dicitur, *gelu est, magna est vis gelu*, &c. non minus ac dicitur, *homo est, magna est vis hominis*. Ergo est propriè vox declinata per casus, licet omnino similes. Bene ergo ea definitio & complectitur omnia Nomina, & reliqua excludit. Non ergo necessum est ei addere eas alias particulas *significatiua*, & *sine tempore*; eo enim ipso quod propriè declinetur, debet aliquid significare, & non supponi pro se. item debet esse sine tempore, quia casus non significant tempus.

5 Sed contra hoc vltimum obieciens, aliqua esse Nomina, quæ significant tempus; ut *hora*, *annus*, *mensis*, item *prandium*, *cœna*; significant res ut exercitas in aliquâ differentiâ temporis in meridie & sub vespere. Respondeo, Etiam si hæc Nomina significant tempus, non tamen illud consignificare; quia nec affirmatur, nec negatur, verum de facto detur vel data fuerit cœna, utrum de facto existat vel extiterit mensis, & sic de reliquis.

An Nominatiuis differat specie ab aliis casibus, & Adiectiua à Substantiuis, quæstio est parui momenti. Vno verbo dico de Adiectiuis &

Substantiuis, tunc differre, quando res significata est specie diuersa, ut *Petrus* & *albus*, quia *albus* connotat albedinem, quam non connotat *Petrus*, vel quando habet diuersum modum significandi, ut *homo* & *rationalis*. nam licet idem significant, supponuntur tamen pro diuersis specie conceptibus; ideoque & ipsæ voces in se sunt diuersæ. Ex eo autem præcisè, quod vnum sit Substantiuum, aliud Adiectiuum, non est differentia specifica, ut inter *album* & *albus*. Vtrum autem Participia sint propriè Nomina, rectè Hurtadus affirmat, quia abstrahunt à tempore: nam licet *amans* videatur aliquid de præsentis significare, nihil tamen affirmat absolute, & potest omni tempori aptari, *Petrus fuit amans, erit amans*, &c.

Verbum definitur ab Aristotele, *est vox significatiua ad placitum cum tempore, cuius nulla pars per se significat finem & recta*, & est eorum, quæ dicuntur, nota. Hæc definitio differt à definitione Nominis per *non cum tempore*; quia Verbum debet consignificare tempus, ut *amo* præsens, *amavi* præteritum. Item differt per *non est eorum quæ dicuntur nota*, hoc est, est copula & vnio, quia per Verbum prædicatum vnitur subiecto.

Hæc definitio, quoad particulas in quibus incidit cum definitione Nominis, eandem patitur difficultates; ideo ab aliquibus ex Nebrissenfi definitur Verbum *esse vox coniugata per tempora*. Quod si obiecias, hanc definitionem potius esse Grammaticam, quàm Logicam; respondent benè, Logicam, ut agat de construendis externis argumentis, egere notitiâ vocum, quæ ad Grammaticos pertinent; vnde non mirum, si ab eis definitiones Nominis & Verbi accipiat.

Aduerte Primò, etiam si Verba non habeant differentes terminationes, si tamen cum iisdem significant varia tempora, absolute esse voces coniugatas per tempora, sicut in simili diximus de Nominibus.

Aduerte Secundò differentiam inter Nomina & Verba, quod illa infinitantur; ut cum dico, *non homo*: excludo enim hominem, & affirmo aliquid aliud. At Verba, etsi potuissent infinitari, si hominibus placuisset, ut scilicet, *Petrus non currit*, significaret idem ac *facit aliquid*, quod non est currere; de facto tamen non infinitantur, sed præcisè sumuntur negatiue *non currit*; negatur enim cursus, nihil verò aliud affirmatur. Rationem huius non video, nisi quia sic voluere Maiores. Dicunt aliqui id factum, ut vitaretur confusio cum propositione purè negatiua. Sed numquid aliunde hæc confusio vitari non potuit? Si ad purè negandum vterentur particulâ *non*, ad infinitandum verò particulâ *ne*; vel è contrario aut præponendo vel postponendo negationem Verbo, facerent distinctionem. Sit ergo sola pro ratione voluntas.

Oratio definitur à nonnullis, *est vox significatiua ad placitum, cuius partes per se sunt significatiue*. Non placet; confundit enim Orationem cum Termino complexo, *homo doctus*, verbi gratiâ. Ego orationem definio cum Hurtado supra Sectione 11. & aliis modernis: *Oratio est vox significatiua ex Verbo & Nomine inter se congruentibus*. ut, *ego venirem, surge Petre, Antonius occidit Franciscum*. Dixi, Nomen & Verbum debere inter se congruere: quia si dicerem, *ego occiderunt*, non

facierem orationem, quia non congruit ego cum occiderunt.

- 8 Hæc Oratio alia est imperfecta, constans Verbo imperfectè significante, vt, *si ego venirem*: alia est perfecta, vt, *fac hoc, ego veni*, &c. Oratio perfecta alia est enuntiativa, id est affirmans vel negans aliquid, vt, *Petrus legit, Ioannes non est iustus*: & hæc alio nomine dicitur *iudicium* siue *propositio*. Alia est non-enuntiativa, id est, nihil affirmans vel negans, vt, *fac hoc, ne facias illud*. De hac, quia non pertinet ad Logicam, nihil amplius occurrit dicendum; ad Propositionem veniamus.

SECTIO II.

Propositio, & quæ eam concernunt, explicantur.

PROPOSITIO ab Aristotele definitur in ordine ad veritatem & falsitatem, hoc modo: *Est oratio verum vel falsum significans*. Sed hæc sunt proprietates illius, idè non est definitio essentialis. Melius ergo cum Conimbricensibus & aliis definitur: *Est oratio aliquid affirmans vel negans*. Adhuc tamen non videtur omnino exacta, quia traditur per disunctionem, scilicet *affirmans vel negans*, quod est vitium definitionis, etiam si aliquando propter materiæ difficultatem toleranda: in præsentem autem potest faciliè vitari, si dicamus, *propositio est actus intellectus indicativus*. Video, si rogetur quid sit *indicare*, tunc debere tradi definitionem cum disunctione, id est, *oratio affirmans vel negans*: vnde non indicarem inconueniens, eam disunctionem in definitione propositionis admittere, quam tandem in vltiori explicatione eiusdem, & illius particulæ *actus indicativus* tradere debemus.

In hac propositione quatuor possunt reperiri, *materia, forma, quantitas, & qualitas*. Materia propositionis est *connexio quam habet prædicatum cum subiecto*: quæ cum triplex sit, triplicem habet propositio materiam. Alia est *naturalis*, cum prædicatum necessariò conuenit subiecto, vt, *homo est animal*: alia *impossibilis*, quando prædicatum repugnat subiecto, vt, *homo est irrationalis*: alia *contingens*, cum prædicatum contingenter conuenit subiecto, vt, *Petrus legit*. Hæc materiæ possunt vltèriùs subdiuidi, quia *naturalis* alia est *essentialis*, vt, *homo est rationalis*: alia est *merè naturalis*, vt, *homo est habens intellectum*. (pono nunc, illum distinguere) *ignis est calidus*. Item alia est *contingens naturaliter*, vt, *homo currit*: alia est *contingens supernaturaliter*, vt, *homo saluabitur*.

Forma propositionis est Verbum, seu copula prædicati cum subiecto: quia cum propositio sit quoddam ens compositum, cuius forma est vnio, idè Verbum, quod vnit prædicatum cum subiecto, dicitur forma illius.

- 10 Quantitas propositionis est coarctatio vel extensio principalis subiecti; estque quadruplex: vel *vniversalis*, quando subiectum vniuersale afficitur signo vniuersali, vt, *omnis homo currit*: vel *particularis*, quando subiectum vniuersale afficitur signo particulari, vt, *aliquis homo currit*: vel est *indefinita*, quando subiectum vniuersale nullo afficitur signo, vt, *homo est animal*: vel *singularis*, quando subiectum est terminus singularis, vt, *Dens est bonus, Petrus saluabitur*. Obserua Pri-

mò, ad quantitatem propositionis non attendi quantitatem prædicati, sed subiecti. Vnde hæc est vniuersalis, *omnes tres persone diuine sunt Deus*, etiam si terminus *Dens*, qui est prædicatum, sit singularis. Item, non attendi quantitatem rei significatæ in obliquo ex parte subiecti, & minùs principaliter, vt, *omnes subditi Regis sunt Catholici*; *Regis* intrat in obliquo ex parte subiecti, ac proinde etiam si sit singularis, propositio tamen non est particularis, sed vniuersalis à significato in recto *omnes*. Obserua Secundò, propositionem indefinitam in materiâ contingentem æquivalere particulari, vt, *homo currit*, id est, *aliquis homo currit*: in necessariâ verò æquivalere vniuersali, vt, *homo est animal*, id est, *omnis homo est animal*.

Qualitas propositionis dicitur eius affirmatio & negatio: in quo est abusus vocis; nam *qualitas* significat accidens subiecti, vt in prædicamento de Qualitate dicemus; at negatio & affirmatio est ipsa essentia propositionis; ergo improprie dicitur *qualitas propositionis*. Melius dicitur eius *qualitas veritas & falsitas*; quia hæc non est essentialis propositioni, vt infra ostendam Disputat. XIV. Logicæ, à num. 10. In quo hic nonnulli recentiores, non attendentes quid postea dicturi essent, probant & approbant, veritatem & falsitatem esse qualitatem veram propositionis; idque negant de affirmatione & negatione, quia hi secundi conceptus idemificantur cum propositione: postea verò in libris de Animâ docent, tam esse essentialem propositioni veritatem, quam affirmationem.

Propositio *affirmatiua* illa est, cuius principalis copula est affirmatiua, siue habeat aliam copulam minùs principalem negatiuam, siue non, vt in hac propositione, *qui non peccant, saluabuntur*, quæ est affirmatiua, etiam si habeat copulam negatiuam, verbi gratiâ, *qui non peccant*: è contrario verò propositio *negatiua* ea est, cuius copula principalis est negatiua; etiam si habeat aliquam affirmatiuam, vt in hac, *qui in peccato decedunt, Deum non videbunt*, quæ est negatiua, etiam si habeat affirmationem illam, *qui in peccato decedunt*.

In materiâ naturali omnis propositio affirmatiua est vera, vt, *homo est animal, leo est rugibilis*; negatiua verò falsa, vt, *homo non est animal*: in materiâ impossibili omnis negatiua est vera, vt, *homo non est lapis, leo non est equus*; omnis verò affirmatiua falsa, *leo est equus, homo est lapis*: in materiâ contingentem tam affirmatiua quam negatiua iam est vera, iam falsa, verbi gratiâ, modo est verum dicere me sedere, paulò post erit falsum.

SECTIO III.

Propositio diuiditur.

ALIA est propositio *simplex*, quæ semper est categorica & absoluta, in qua vnicum Verbum connectit prædicatum cum subiecto, vt, *Petrus est doctus, Paulus sedet*, &c. alia est *composita*, quæ duobus Verbis constat, vt, *si Petrus uenerit, ego enim adibo; Petrus & Paulus currunt*. De simplici nihil amplius occurrit dicendum. Composita verò seu hypothetica quadruplex est: alia, quæ constat ex duabus categoricis vnitis Coniun-

ctione

atione & vt, *Petrus currit*, & *Paulus orat*. Ad hanc reducitur hæc, *Petrus & Paulus currunt*, quia habet formaliter duo subiecta: hæc verò, *omnis homo currit*, non est formaliter composita, quia formaliter solum vnum subiectum habet, est virtualiter sit composita, quatenus æquiualethiis, *Petrus currit*, & *Ioannes currit*, &c. Alia est causalis, vt, quia *Petrus currit mouetur*. Alia propositio composita est *conditionalis*, quæ constat daabus propositionibus categoricis vnitis signo conditionali, vt, *si Petrus currit mouetur*. hæc non requirit, vt conditio inferat necessarium effectum; sufficit enim, si hic & nunc coniungantur, & habeant inter se aliquem ordinem, vt verbi gratia, *si veneris ad me, dabo tibi librum*, quæ non petit vt necessario inferatur datio libri ex aduentu alterius; id enim in causali solâ requiritur, quod expresse docuit Sotus, cuius verba refert Hurtadus Disputat. III. §. 11. vbi aperte concedit Deo scientiam harum conditionalium contingentium; quam doctrinam postea, idè forè, quia ab Auctoribus Societatis illustrata est, acerrimè nonnulli insectati sunt. Sed de his alibi.

Difficilis est, an etiam sit *conditionalis* propositio, quando merè se habet disparatè conditio cum effectu, vt, *si Petrus dormit, ego aegroto*. Respondet, in modo exteriori esse *conditionalem*, semper tamen esse *falsam*, licet vtrumque ita contingat, quia per *si* innuitur aliqua connectio, quæ cum in hoc casu non sit, semper est *falsalis* propositio. Aduerte tamen, hanc connectionem non debere esse tantam, vt necessario & determinatè inferatur ex conditione alter effectus, vt paulò antè dixi contra nonnullos ex Soto.

14 Alia est *disiunctiua*, quæ constat duabus propositionibus categoricis vnitis signo disiunctiuo, vt, *Petrus legit, vel dormit*. Aliam inuenio compositam quæ in his quatuor non comprehenditur, vt hæc, *qui venerunt huc, occisi sunt; qui legunt librum, est Franciscus*. Hanc vocarem *expositoriam*, quia per vnâ propriè exponitur subiectum alterius, vt cum dico, *qui legit, est Franciscus*. ecce per hanc secundam explicio quis sit qui legit, affirmando eum esse Franciscum. sed res nullius est momenti.

Materia propositionis hypotheticæ est triplex, sicut & categoricæ, *naturalis*, *impossibilis*, & *contingens*. Materia propositionis hypotheticæ non determinatur ex materia cuiuslibet propositionis seorsim, sed ex eo quod principaliter affirmatur vel negatur per propositionem: quare hæc erit de materia necessaria, *si Petrus currit mouetur*: est enim necessaria connectio inter cursum Petri, & eius motum, etiam si Petrum currere & Petrum moueri, sit contingens.

Forma propositionis hypotheticæ est copula, quæ ambæ propositiones inter se connectuntur, quæ est quintuplex, *si*, & *vel*, *quia*, *quis* vel *qui*. Ratio est; nam per has notas, seu copulas propositio fit hypothetica, cum per illas vniantur categoricæ propositiones: vno autem partium formaliter constituit compositum.

Quantitas propositionis hypotheticæ est, quæ inuenitur in vtraque categoricâ: vnde si vtraque sit vniuersalis, vt in hac, *omnis homo est animal*, & *omne animal est sensitiuum*, propositio hypothe-

tica erit vniuersalis: si verò è contrario vtraque sit particularis, vt, *aliquis homo currit*, & *aliquis equus est albus*, categorica erit particularis: si denique vna sit particularis, & alia vniuersalis, vt, *omnis homo currit*, & *aliquis leo rugit*, hypothetica erit mixta.

Qualitas propositionis hypotheticæ est eius 15 veritas vel falsitas. Assertio autem & negatio, licet dicatur à Summulistis qualitas, re tamen verâ est ipsamet essentia, vt supra num. 11. de simplici propositione diximus. Propositio hypothetica copulatiua est vera, quando vtraque categorica est vera; falsa verò, si vel vtraque sit falsa, vel aliqua ex illis, vt cum dico, *Petrus venit*, & *Ioannes legit*, si Petrus non venit, propositio erit falsa, etiam si Ioannes legat. Ratio est, quia cum vtrumque simul affirmetur per copulatiuam, & malum sit ex quocumque defectu, bonum ex integrâ causâ, ad veritatem illius requiritur veritas vtriusque, ad falsitatem verò vel vnius falsitas sufficit: sicut vt fallatur qui dicit quatuor homines currere, sufficit vnum ex illis quatuor non currere, etiam si tres currant.

Propositio disiunctiua non requirit, vt vera sit, veritatem vtriusque, quia non affirmatur vtrumque copulatiue, sed sufficit vnus veritas, vt si dico, *Petrus vel Ioannes legit*, propositio erit vera legente Petro, et si Ioannes non legat. Difficultas 16 est, an si vtraque sit vera, disiunctiua etiam vera sit, verbi gratia, an verum sit affirmare Petrum vel Ioannem venisse, quando vterque venit. Negant nonnulli, censentes, *vel* facere sensum exclusiuum, quasi diceret, vnus tantum, hic vel ille. Non acquiesco vllò modo; quia multæ propositiones disiunctiue sunt veræ, etiam si vtraque categorica verâ sit, vt v.g. quâdo dicit Christus, *Si duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum*, non dixit Christus, quod si duo & tres essent congregati in nomine eius, non esset futurus in medio eorum. Item minatus est Deus Leuitici 20. *Qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur*, quis autem dicet, eâ disiunctione aut Deum voluisse significare eum, qui huius sententiæ pœnas incururus esset, solum debere vni ex illis maledicere, futurum autem ab hac comminatione tutum, qui vtrique maledixerit. Deinde si quando iubemur ab Ecclesiâ, vt vno è quindecim diebus Paschatis peccata confiteamur, hoc vel illo, si *vel* faceret sensum exclusiuum, iuberemur sanè semel tantum confiteri, ac proinde qui in omnibus illis diebus confiteretur, peccaret contra præceptum Ecclesiæ. Patet, quia per te hæc propositio, *Petrus vel Ioannes currit*, facit hunc sensum, *vnus tantum currit*, hic vel ille: ergo similiter præceptum iubens confiteri in hoc vel illo die, iubebit in vno tantum confiteri, hoc vel illo; ergo qui bis duobus diebus 17 confitetur, facit contra illud præceptum. Tertio, ipsi censent cum communi, hanc propositionem, *aliquis homo currit*, æquiualeere huic, *hic vel ille currit*; & tamen verum est dicere, *aliquem currere*, etiam si omnes currant; ergo propositio disiunctiua erit vera, etiam si vtriusque propositionis simplicis obiectum existat, vt per ipsam enuntiat.

Quarto idem probatur; quia contradictoria propositionis copulatiue affirmatiue, v.g. *Petrus & Paulus currunt*, est disiunctiua, negatiua v.g.

Petrus vel Paulus non currunt. Vnde sic arguuntur: Dux contradictoria non possunt esse simul falsæ (vt omnes merito affirmant:) sed si disiunctiua esset falsæ, quando vtrumque obiectum simul est, vt per eam enuntiatur, (prout tu dicis) sequeretur, casu quo nec Petrus nec Paulus current, vtramque supra positam contradictoriam esse falsam; primam quidem, quia dicit, vnum ex illis currere, nullo currente; secundam autem, quia dicit vnum vel alterum non currere, cum tamen vterque non currat, quod per se facit propositionem disiunctiuam falsam; ergo vtræque contradictoria est falsæ, iuxta tuam doctrinam, quod est absurdum. Quare censeo disiunctiuam propositionem affirmare, vt minimum vnum ex illis obiectis ita esse, ac per ipsam enuntiatur; vtrum autem vtrumque simul ita sit, nec affirmare nec negare: quare siue vterque currat, siue vnus tantum, erit verum dicere, *hic vel ille currit.*

Circa affirmationem & negationem propositionis hypotheticæ aduerte, eam esse negatiuam vel affirmatiuam, cuius principalis copula negatiua aut affirmatiua est, v.g. *non quia Petrus disputat, Ioannes sedet*, est propositio negatiua, etiam si, *quia Petrus disputat*, sit affirmatiua, rō enim non cadit supra causalem, quæ erat principalis copula. Ratio est, quia hæ propositiones constituentur in ratione compositæ, vt diximus, per copulas: vnde, vt sint affirmatiuæ vel negatiuæ, debet negatio aut affirmatio supra copulam, quæ vtramque propositionem connectit, cadere.

Præcipua Logicalis proprietas propositionis est Oppositio, de quâ nobis iam est dicendum.

SECTIO IV.

De Oppositione propositionum.

SUBSECTIO PRIMA.

Definitio & diuisio Oppositionum.

PROPOSITIONIS oppositio definitur ab Hurtado: *Est repugnantia duarum propositionum circa veritatem vel falsitatem.* Hæc tamen solum est descriptiua per ordinem ad veritatem vel falsitatem, quæ est qualitas propositionis. Melius ergo poterit definiti: *Est repugnantia duarum propositionum in affirmatione vel negatione.* hinc postea oritur repugnantia in veritate vel falsitate, vt, *Petrus currit, Petrus non currit; homo est animal, homo non est animal.* Ad hanc oppositionem primo requiritur, vt subiectum & prædicatum vtriusque propositionis idem sit, alias nulla erit oppositio: nec enim hæ opponuntur, *Petrus sedet, & Petrus non legit.* et si vtræque idem habeat subiectum, & altera sit affirmatiua, altera negatiua; quia non habent idem prædicatū: sicut neque hæ, *Petrus legit, Paulus non legit*, etiam si prædicatum sit idem in vtræque, quia subiectum non est idem. Secundo requiritur, copulam vtriusque significare idem tempus, eundemque locum. Ex cuius defectu hæ non opponuntur, *Petrus sedet, Petrus non sedebit*, quia connotant diuersa tempora. Item neque hæ, *Christus est in Sacramento sub specie panis, in calo non est sub specie panis.* Tercio requiritur, vt in vtræque propositione eadem

sint signa & Aduerbia: quare hæ non opponuntur, *Petrus non scribit bene, Petrus scribit.* Quarto requiritur, vt terminus eodem modo supponatur in vtræque propositione: ex cuius defectu hæ non opponuntur, *omnes Apostoli Christi sunt duodecim, omnes Apostoli Christi non sunt duodecim*, quia rō omnes in vna supponitur copulatiuè, in alia distributiue. Vno verbo rem explico, ad oppositionem requiritur, vtramque propositionem quoad significationem omnino esse eandem, vnam tamen esse affectam signo negatiuo non, aliam verò illo carere.

Hæc oppositio est quadruplex, *contradictoria, contraria, subcontraria, & subalterna.* Contradictoriam definiuit nonnullus esse *oppositionem duarum propositionum, quarum altera sit vniuersalis, alia particularis.* Non placet; quia duæ propositiones singulares sunt contradictoriae inter se, vt, *Petrus currit, Petrus non currit*; idem illi definitioni addendum est, quod sit oppositio vel duarum propositionum omnino singularium, vel duarum quarum altera sit purè particularis, altera vniuersalis. Dixi, *purè particularis*; quia propositio contradictoria solum debet affirmare aut negare, quod merè requiritur ad falsificandam suam oppositam: vt autem propositio vniuersalis affirmans, verbi gratia, *omnes homines currere*, falsæ reddatur, solum requiritur vnum non currere, siue hunc siue illum: & ob eam rationem non debet esse singularis; quia vt sit falsum omnes homines currere, non requiritur quod Petrus in singulari non currat; sufficit enim si non currat Ioannes. quare non debemus determinatè significare indiuiduum aliquod, si efficere volumus propositionem contradictoriam vniuersali.

Oppositio contraria est, vel quando duarum propositionum vniuersalium alia est affirmatiua, alia negatiua, vt, *omnis homo currit, nullus homo currit*: vel quando vna est vniuersalis, & altera singularis omnino, vel mixta ex particulari & communi, vt, *omnis homo currit, Petrus non currit*; vel, *omnes homines sunt peccatores, aliqui non sunt peccatores.*

Subcontraria est, quando ex duabus propositionibus particularibus alia est negatiua, alia affirmatiua, vt, *aliquis homo currit, aliquis homo non currit.* Hæc oppositio nulla est in rigore, quia ad oppositionem requiritur, vt sit idem subiectum vtriusque, vt dixi supra: at hæ duæ particulares non habent idem subiectum: nam rō aliquis non supponitur pro eodem in vna ac in alia; quia si hoc esset, contradictoriè opponerentur; ergo non habent idem subiectum, ac proinde vtræque potest esse vera: stat enim bene, aliquem currere, scilicet Petrum, & alium aliquem non currere, scilicet Ioannem. Quod confirmo Primo, quia ambæ possunt esse simul veræ: veritas autem in omnium sententiâ non opponitur nec repugnat veritati, ergo nec illæ propositiones opponuntur. Confirmo Secundo, licet enim externi termini videatur oppositionem præ se ferre, in re tamen de vno subiecto affirmatur cursum, & de altero negatur, v.g. de Petro affirmatur cursum, de Ioanne verò negatur: sicut in omnium sententiâ, quando dico, *mater diligit filium, mater non diligit filium*, si in vna pro vno filio, in altera pro altero supponatur, nulla est oppositio, etiam si in externis terminis videatur esse, eò quod reperiuntur

petantur eadem externa voces. Idem ferè est in subcontrariis, *aliquis currit, aliquis non currit*. Dico ferè, quia hæc habent aliquam proprietatem oppositionis, scilicet utramque non posse esse simul falsam; quia ut sit falsa, quæ affirmat aliquem currere, necesse est nullum currere; eo autem ipso quod nullus currat, erit verum dicere, aliquem non currere, ergo simul non possunt esse falsæ.

Sed antequam ulterius progrediamur, obiciet ex supradictis, ad oppositionem requiritur, ut utraque propositio habeat eadem signa, solumque differat in eo, quod vna sit affirmatiua, alia negatiua; ergo solum hæc erunt oppositæ, *omnis homo currit, omnis homo non currit*, quia utraque retinet eodem terminos. At hæc, *omnis homo currit, aliquis non currit*, non erunt oppositæ, quia non est idem subiectum *omnis* & *aliquis*. Respondet, hæc & alias omnes, de quibus supra, esse oppositas, eo quod in illis tandem deuenitur ad vnum subiectum, de quo determinatè in vno affirmatur, in altero negatur: qui enim dicit, *omnis currit*, etiam de illo aliquo affirmat, de quo postea negatur aliquem currere, quod in qualibet oppositione speciatim monstrabo Subsectione sequenti.

Oppositio subalterna solum est ratione quantitatis, quia vna est vniuersalis, alia particularis, ut, *omnis homo currit, aliquis homo currit*: utraque tamen debet esse negatiua aut affirmatiua. Hæc tantum abest ab oppositione, ut potius vna includat aliam, & vna pendeat à veritate alterius: neque enim potest esse verum, *omnes homines currere*, nisi verum sit *aliquem currere*, quare abutuntur nominibus, qui hanc vocant oppositionem: solum ergo in rigore duas oppositiones admitto, *contradictoriam* & *contrariam*, quarum proprietates breuiter explicandæ sunt.

SUBSECTIO SECUNDA.

De proprietatibus Oppositionis contrariae, subcontrariae, & contradictoriae.

PROPOSITIONES contradictoriae nequeunt esse simul veræ, nec simul falsæ. Contrariae possunt esse simul falsæ, non simul veræ. Subcontrariae simul veræ, non tamen simul falsæ. Hæc oportet amplius explicare à priori.

Omnis oppositio (ut dixi supra) debet esse circa idem subiectum pro eodem tempore & loco, pro quo idem prædicatum simul affirmetur & negetur. Cum autem idem simul nequeat habere & non habere idem prædicatum, fit, ut propositiones affirmantes illud habere, & negantes habere, sibi repugnent, nec simul possint habere veritatem, quia simul nequit aliqua res esse & non esse. In hac ergo repugnantia omnis oppositio fundatur; contradictoria quidem, quia vel est circa subiectum singulare, v.g. circa Petrum, de quo simul affirmas *esse hominem*, & *non esse hominem*: quæ cum nequeant simul esse, nequit etiam simul utraque propositio esse vera; & quia non est medium inter esse & non esse, necesse est vnam ex illis veram esse, ac proinde neque potest utraque esse falsa, sed altera debet esse vera, & altera falsa. Si verò oppositio contradictoria sit inter propositionem vniuersalem, & particula-

rem, cum nequeant omnes homines currere v.g. & *aliquis non currere*; quia enim in omni includitur ille *aliquis*, quicumque sit, de illo simul affirmaretur & negaretur cursus; ex quo rursus fit, ut nequeat utraque simul esse vera: quia verò non est medium inter omnes currere, & *aliquem non currere*, inde fit necessariò, vnam ex illis futuram veram, alteram falsam.

Et hinc intelliges, quare hæc non sint contradictoriae, *omnis homo currit, Petrus non currit*, seu *aliqui non currunt*: quia licet nequeant simul omnes homines currere, & aliqui vel Petrus non currere, datur tamen medium inter hoc, quod est, *omnes currere*, & *Petrus non currere*, scilicet *non currere Ioannem*; & inter *currere omnes*, & *non currere aliquos* in plurali, scilicet *non currere aliquem* in singulari; ac proinde, etsi nequeant esse simul veræ, possunt tamen esse simul falsæ. Et ob hanc rationem excluduntur hæc à numero contradictoriarum, & reducuntur ad contrarias, quæ (ut dixi) non possunt esse simul veræ, possunt tamen esse simul falsæ. Ideò statim dicam, oppositionem contradictoriam in his vniuersalibus propositionibus esse minimam, quæ potest esse.

Contrariae vniuersales, ut, *omnis homo currit, nullus homo currit*, ob eandem etiam rationem nequeunt esse simul veræ, quia nequit simul conuenire cursus omnibus hominibus, & illis eisdem etià conuenire carentia cursus: possunt tamen esse simul falsæ, quia datur mediū inter *omnes currere*, & *nullum currere*, scilicet, *aliquem*, vel *aliquos tantum currere*, vnde non est necesse, ut altera illarum vera sit. Ratio est; nam oppositio contraria includit oppositionem contradictoriam singularem, & vniuersalem: quia qui dicit, *omnis currit*, & *nullus currit*, de eodem Petro dicit *currit*, & *non currit*, quæ est contradictoria singularis. Similiter etiam dicit *omnes currere*, & *aliquem non currere*: quia qui dicit, *nullum currere*, à fortiori dicit, *aliquem non currere*, quæ est oppositio contradictoria vniuersalis. Et hinc fit, contrarias cum contradictoriis conuenire in eo, quod non possint esse simul veræ: quia verò contrariae includunt aliquam maiorem oppositionem, quam solæ contradictoriae, ob excessum possunt contrariae simul habere falsitatem, quæ repugnat contradictoriis.

Quod sic explico, aduertendo, maiorem oppositionem esse inter duas contrarias, quam inter duas contradictorias; quia magis opponitur affirmanti *omnes currere*, qui negat cursum de omnibus, quod fit per contrarias, quam qui negat de aliquo, quod fit per contradictorias: magis enim est contradicere in omnibus, quam contradicere in aliquo. Vnde, sicut non est medium inter esse proximum, & esse aliquantulum distans, ac proinde necesse est ut alterum illorum verum sit; est tamen medium inter *esse proximum* & *esse valde distans*, viginti leucas v.g. aut triginta, nempe distare vnà tantum; fit, ut licet nequeant duo esse simul distantes inter se viginti leucas, & simul proximi, non tamen necessum sit ut alterum illorum habeant: quia possunt non esse proximi, nec tamen distare ad viginti leucas, sed vel ad duodecim, vel ad octo, vel ad sex passus. Ita similiter in propositionibus contrariis, quia vna magnam coexistentiam, altera magnam distan-

distanciam affirmat, potest inter utramque dari medium, possuntque simul esse falsæ: at contradictoriæ, quia minimum distant inter se, non habent medium, ideo nec simul veræ nec simul falsæ possunt esse.

- 27 Ex his inferitur, oppositionem subcontrariam propriè non esse oppositionem (vt suprà ostendi) quia ex illis non possunt duæ contradictoriæ singulares educi: eo enim quod dicam, *aliquis currit, aliquis non currit*, non potest de alio in particulari inferri, *hic currit, hic non currit*, prout requiritur ad omnem oppositionem; ergo illa non est propriè oppositio. Ceterum, si illæ subcontrariæ essent simul falsæ; tunc sequeretur, duas contradictorias singulares esse simul veras, vel duas contrarias simul veras, scilicet *nullum currere, & omnes currere*; quod proflus repugnat, vt diximus. Id autem sequi probatur: quia si esset falsa affirmans *aliquem currere*, sequeretur, esse veram, *nullum currere*. Deinde, si esset falsa, *aliquis non currit*, sequeretur esse veram, *omnis homo currit*: quæ duæ, *nullus homo currit, & omnis currit*, sunt contrariæ, & consequenter includunt duas contradictorias singulares, scilicet, *Petrus currit, & Petrus non currit*; quæ cum non possint esse simul veræ; neque etiam ipsæ vniuersales eas includentes veræ esse possunt: ergo neque subcontrariæ possunt esse simul falsæ, quia inde eas contradictorias esse veras simul, manifestè sequitur, vt vidimus. Neque tamen ideo subcontrariæ inter se oppositæ sunt: nam non posse duas propositiones simul esse falsas, non dicit oppositionem; veritas enim non opponitur veritati, vt per se patet.

SVBSECTIO TERTIA.

Nonnullæ obiectiones solutæ.

- 28 SVBSECTIO præcedenti latè explicui propositiones oppositas, & oppositionum proprietates: nunc restat aliquas obiectiones solvere, quæ fiunt ad probandum, posse duas contradictorias esse simul falsas aut veras, vt inde tota hæc doctrina clarior euadat. circa contrarias enim & subcontrarias nulla est difficultas.

Prima obiectio sit, quia hæc sunt contradictoriæ, *solus homo currit, non solus homo currit*, & tamen possunt esse simul falsæ; ergo, &c. Eas esse contradictorias, probatur: quia *non* cadens supra totam propositionem, eam reddit contradictoriam affirmatiuæ. Posse verò esse simul falsas, patet; quia si nullus currat, falsa est quæ dicit, *solus homo currit*; quia nec solus nec associatus currit: item falsa est secunda, affirmans *non solum hominem currere*; quia, vt dixi, nec solus nec cum aliis currit. ergo duæ contradictoriæ possunt esse simul falsæ. Nonnulli censent, prædictas propositiones esse contradictorias, nec posse esse simul falsas: quia etsi Petrus non currat, si tamen currat alij, putant posse dici verè, *non solus Petrus currit*. Verum hi Auctores coguntur concedere, vt & concedunt, aliquas propositiones tamquam veras, quas tamen horrent aures, v.g. *non solus Deus est blasphemus, non sola beata Virgo fuit inhonestata*: quia cum contradictoria, *solus Deus est blasphemus*, sit falsa, debet esse vera hæc, *non solus Deus est blasphemus*. Sed videamus, quæ sen-

sum ei tribuant, hunc nempe, *vel Deus non est blasphemus, vel alius est blasphemus*. Ego fateor, in hoc sensu propositionem illam veram esse; hunc tamen non esse illius sensum, est certo certius ex communi omnium hominum acceptione, à quâ pendet sensus omnium propositionum. Omnes autem homines negare prædictum sensum his propositionibus, inde patet: quia rogatus quicumque siue ignarus siue prudens, siue rusticus siue nobilis, de sensu huius propositionis, *non solum Petrus currit*, respondebit sanè sonare, *Petrus currere, & alium præter illum etiam currere*: idem de sensu huius, *non solus Deus est blasphemus*, dicet sonare, Deum esse blasphemum, & alios etiam esse blasphemos. quæ propositio quàm falsa sit, nemo non videt. Falsò ergo & sine fundamento hi Auctores permutant sensus propositionum contra communem earum intelligentiam; quod in quæstionibus de nomine error est, præcipuè cum id faciant eâ solum moti ratione, vt defendant regulam Summulisticam fortasse falsam, nempe *non* præpositum toti propositioni, eam reddere contradictoriam præcedentis.

Ego sanè reputo, prædictas propositiones non posse intelligi prout ab his intelliguntur; quare ad obiectionem respondeo, illas propositiones, *solus homo currit, non solus homo currit*, non esse contradictorias. Ratio est, quia illa propositio, *solus homo currit*, duplici propositioni æquiualeat, scilicet & huic, *homo currit, & illi, alius ab homine non currit*. Item altera, *non solus homo currit*, æquiualeat his, *homo currit, &, alius ab homine currit*. Hæc autem non opponuntur contradictoriè, sed contrariè, quia ad falsificandam illam copulatiuam, *homo currit, & nullus alius currit*, non requiritur negatio in particulari illius propositionis, & *alius ab homine currit*: sufficit enim si vel homo non currat, vel alius ab homine currat. Et sicut suprà diximus, has non esse contradictorias, sed contrarias, *omnis homo currit, Petrus non currit*, quia ad falsificandam illam primam non requiretur, Petrum determinatè non currere; sufficit enim si vel Petrus vel Ioannes non currat: ita in præsentī ob eandem rationem dicendum est, eas propositiones solum contrariè opponi, vnde non mirum, si possint esse simul falsæ.

Nonnulli, qui benè ostendunt, has propositiones, *solus Petrus currit, non solus Petrus currit*, non esse contradictorias, volentes assignare contradictoriam huius propositionis, *solus Petrus currit*, dicunt eam sic formandam, *non Petrus currit, & nihil præter eum currit*. Ceterum hæc propositio vel est implicatoria in terminis, vel non est contradictoria prioris. Quod euidenter ostendo. Si enim *non* præter eum significet *Petrus*, sensus erit, *non Petrus currit*, id est aliquid quod non est Petrus currit, & nihil præter Petrum currit, quæ est terminorum contradictio: quia si aliquid, quod non est Petrus, currit, ergo aliquid præter Petrum currit, quod tamen negatur in secundâ parte propositionis. Si verò *non* eum significet ipsum non Petrum, ita vt sensus sit, *non Petrus currit, & nihil præter hunc non Petrum currit*, tunc non est contradictoria prioris; possunt enim ambæ esse falsæ. Da enim, Petrum & Ioannem currere, tunc falsa est quæ dicit, *solus Petrus currit*; quia etiam Ioannes currit: falsa item secunda, quæ dicit, *non Petrus currit, & nihil aliud præter*

non

non *Petrus*, quia currit ipse Petrus, qui est aliud à non Petro. Quod si forte dicas, non præpositum nomini *Petrus*, non infinitare nomen Petrus, & consequenter non habere eam propositionem vllam ex sensibus allatis, sed alium diuersum: in primis doctrina hæc esset contra te, quia non cadens supra Nomen, non autem supra Verbum, illud infinitat semper, adeo vt cum dico, non omnis homo currit, etiam ibi infinitetur non omnis: nam non omnis significat aliquid quod non est omnis, sed est aliquis. Secundò, si tua propositio nullum ex præfatis sensibus habet, dico, quem alium? ego enim non bene illum percipio. Diceret adhuc forte Primò, hunc esse sensum, non *Petrus currit*, & nihil præter *Petrus currit*, id est non est verum illud aggregatum, *Petrus currit*, & nihil præter illud. Sed contrà, quia hæc non tam est contradictoria prioris, quam reflexa supra illam: sicut huius, *Petrus currit*, non est propriè contradictoria hæc, non est verum *Petrus currit*. Diceret Secundò, sensum illius esse, ita vt non toti propositioni copulatiuæ præpositum, neget solam copulam. Sed contrà, ergo æquiualebit huic disunctioni, vel *Petrus non currit*, vel aliquid aliud ab eo currit, quia copula negatur per disunctionem; hæc autem est contradictoria, quæ à Summulistis supra assignatur, & quam tu volebas fugere, postea verò incidis in illam, & terminis multo obscurioribus: hanc enim Summulisticam faciliè quis intelliget, at tuam, non *Petrus currit*, & aliquid præter illum non currit, cerè difficilè aliquis percipiet, præsertim in hoc sensu disunctiuo, in quo præcisè est vera, vt ostensum est.

32 Pro solutione obserua, quoties vna propositio est copulatiua, vel formaliter, vt, *Petrus currit*, & *Ioannes currit*; vel virtualiter, vt, *duo homines currit*, eius contradictoriam debere esse disunctionem, v. g. vel *Petrus non currit*, vel *Paulus non currit*. Ratio est, quia vt opponatur aliqua propositio alteri copulatiuæ formaliter, requiritur vt negetur disiectiue, quod in primâ collectiue affirmatū est. Hoc supposito, cum ea propositio, *solus Petrus currit*, vel hæc, tantum *Petrus currit*, quæ est eadem, habeat hunc sensum copulatiuum, *Petrus currit*, & nullus alius currit, contradictoria debet esse disiectiua, mutatâ negatione, hoc modo, vel *Petrus non currit*, vel aliud ab eo currit, sicut supra ex Summulistis retuli. Quibus quidem quoad hoc assentior, propter rationem dictam; solū autem ab eis dissentio, eò quod putem, non habere hunc sensum illam propositionem, non *solus Petrus currit*, propter ea quæ supra dixi.

Obicies, In hac propositione vniuersali negatiua, *solus omnis homo currit*, non potest contradictoria formari modo à te explicato, id est, vel *omnis homo non currit*, vel aliquid aliud ab homine currit. Nam si solus Petrus curreret, vtrique esset falsa: prima, quia dicit, omnem hominem currere, cum tamen solus Petrus currat; secunda, quia dicit, vel nullum hominem currere, vel alia ab homine currere: neutrum autem est verum, quia currit Petrus, & nihil aliud. Propter hoc argumentum reiecit recentiores supra impugnati doctrinam Summulisticam de illis contradictoriis, *solus homo currit*, non *solus homo currit*: & hinc probare conantur, eas non esse contradictorias.

Sed argumentum leue est; faciliè enim respondunt aduersarij, non formandam prædicto modo eam contradictoriam, quando prima habuerit signum vniuersale. Sicut enim in non-exclusiuis, quando terminus est particularis, verbi gratiâ, *Petrus currit*, contradictoria formatur positâ tantum negatione iuxta Verbum, hoc modo, *Petrus non currit*; quando verò est vniuersalis, non debet poni negatio ante Verbum, *omnis homo currit*, *omnis homo non currit*, sed ante non omnis: ita in præfati, quando dicitur, *solus omnis homo currit*, non debere contradictoriam formari eo modo, quo in obiectione dicitur, id est, vel *omnis homo non currit*, vel aliquid aliud currit. Vt sic enim, fateor, non esse contradictorias, sed formandas hoc modo, vel *non omnis homo currit*, vel *aliquid aliud currit*: quo casu nec possunt esse simul veræ, nec simul falsæ. Vnde apparet, immeritò hoc argumentum deprædicatum ab his recentioribus.

Igitur vno verbo hæc obserua, quando est propositio copulatiua ex duabus simplicibus, contradictoriam huius sic efformabis: Si sumptis duas simplices contradictorias priorum, & illas ponas cum disunctione, v. g. *solus Petrus currit*, æquiualeat his duabus simplicibus, *Petrus currit*, & *nihil à Petro currit*. Contradictoriae simplices sunt, *Petrus non currit*, & aliud à Petro currit. Si ergo has coniungas signo vel, hypothetica propositio erit contradictoria prioris, modo à nobis explicato, v. g. vel *Petrus non currit*, vel aliud ab eo currit. Vbi etiam aduerte, non debere dici alia in plurali: quia vt sic, non sunt contradictoriae, sed contrariae; inter nihil enim & alia mediat aliud in singulari. Sed hoc pertinet ad doctrinam de Propositionibus contradictoriis, etiam non exclusiuis, quem & supra tradidi.

Idem est in hac, *Petrus distat à me*, *Petrus non distat à me*, quæ primâ facie videntur esse contradictoriae, possunt autem esse simul falsæ: nam Chimæra nec distat à me, nec non distat; quia non distare sonat esse proximum, distare verò, esse alibi: Chimæra autem nec iuxta me, nec procul abest à me. Aliqui putant, eas esse contradictorias, quia, rebus existentibus, vna ex illis debet conuenire. Sed contrà Primò, quia veræ contradictoriae etiam habent locum in rebus fictis, *Chimæra* v. g. legit, vel non legit, vel est alba, vel non est alba. Respondeo ergo, eas non esse propriè contradictorias iuxta communem acceptiopem; significat enim vtrique aliquid positium; vna scilicet significat vocationem proximam, alia verò distantem, inter quæ datur medium, id est, neutram habere. Formanda ergo est contradictoria ex regulâ præcedenti per non vel, hoc modo: Prima est, *Petrus distat à me*, hæc continet in se has duas, *Petrus habet vocationem*, non tamen iuxta me, iam ergo contradictoria erit, vel *Petrus non habet alibi vocationem*, vel eam habet iuxta me: illis enim duabus primis hæc sunt contradictoriae, non eam habet alibi, & eam habet hic, quibus coniungatur particula vel, faciet hypotheticam contradictoriam primæ.

Secunda obiectione. Hæc propositiones sunt contradictoriae, *homo semper est albus*, *homo non semper est albus*; & tamen possunt esse simul veræ, si Petrus v. g. semper sit albus, & Paulus non semper sit albus. Respondeo, has propositiones esse subcontrarias,

contrarias, quia terminus est communis, & in materia contingenti æquivaleret particulari, scilicet, *aliquis homo semper est albus*, *aliquis homo non semper est albus*, quæ subcontrariæ sunt, & iuxta dicta suprà, possunt esse simul veræ.

SUBSECTIO QUARTA.

Ceteræ difficultates explicatæ.

TERTIA obiectio. Cuiuslibet hominis equi omnes sunt albi, cuiuslibet hominis aliquis equus non est albus, possunt esse simul falsæ, si Paulus v.g. nullum haberet equum album, & Franciscus omnes haberet albos. Prima quidem, quia affirmat, omnes homines habere omnes equos albos, cum tamen Paulus nullum habeat album.
 35 **Secunda**, quia dicit, quemlibet hominem habere aliquem non album, cum Franciscus nullum habeat, qui non sit albus. Respondeo, has propositiones non esse contradictorias, sed contrarias. Ratio est, quia in primâ propositione sunt duo termini vniuersales, *cuiuslibet hominis, & omnes equi*, idèò contradictoria illa debet habere duas particulares, scilicet, *alicuius hominis aliquis equus non est albus*: nam si terminus manet vniuersalis, in secundâ negabit plus quàm requiratur ad oppositionem cum primâ, ac proinde non erunt contradictoriæ, sed contrariæ, & consequenter poterunt esse simul falsæ. Quod si alium modum faciliorem inveniendi contradictorias illius volueris, præpone particulam negatiuam non toti propositioni, & erit eo ipso contradictoria, habebitque sensum à nobis propositum, hoc modo, *non cuiuslibet hominis omnes equi sunt albi*.

Quarta obiectio. Hæ sunt contradictoriæ, *Petrus currit, non Petrus currit*, & tamen possunt esse simul veræ & falsæ; ergo. Respondeo, has non esse oppositas, quia vtraque est affirmatiua. dixi enim *Disputat. I. non non*, cum cadit supra Nomen, illud infinitare, ergo illa propositio, *non Petrus currit*, facit hunc sensum, *aliquid quod non est Petrus currit*, quæ non opponitur primæ affirmanti Petrum currere.

Aduerte primò, quando propositio est de infinitiuitate per Verbum *credo, intelligo, &c.* contradictoriam debere negare illud Verbum à quo determinatur propositio. Quare si dico, *censeo venisse Regem*, contradictoria debet cadere supra *censeo*, id est, *non censeo venisse Regem*, quia si *censeo* in vtraque propositione maneat affirmatiuum, v.g. *censeo venisse, censeo non venisse*, opponuntur summum contrariè, nec poterunt simul esse veræ: quia tamen datur medium inter *censere venisse*, & inter *censere non venisse*, scilicet *nihil censere*, vt contingit dormienti, & nobis etiam vigilantibus respectu illarum rerum de quibus non cogitamus, idèò potest vtraque esse simul falsa; at inter *censeo* & *non censeo* non datur medium, ac proinde propositiones opponuntur contradictoriè, si *non* cadat ante primum Verbum.

36 Aduerte secundò, quando propositiones affirmatiuæ habent aliqua Aduerbia adiuncta prædicatis, vt, *Petrus scribit bene, Ioannes currit velociter*, contradictoriam debere habere negationem ante Aduerbum, non post illud. Quare hæc non sunt contradictoriæ, *Petrus essentialiter est al-*

bis, Petrus essentialiter non est albus, quia Petrus ex sua essentiâ non dicit esse album, nec negationem illius. debet ergo sic formari contradictoria, *Petrus non est essentialiter albus*: ratio est, quia negatio debet cadere supra totam propositionem, non autem cadit, si non præmittitur Aduerbum ante illam, quia *non* solum negat quæ post se inuenit, non quæ ante se.

Tertiò obserua, aliquas esse propositiones, quæ dicuntur *se falsificantes*, quales sunt, *ego semper mentior, ego non semper mentior*; item, *hæc propositio non est falsa, hæc propositio est falsa*, supponendo, quòd prima sit reflexa supra illam, & quòd secunda cadat supra primam, quæ vt sic sunt contradictoriæ, & tamen potest vtraque esse falsa vel vera simul. Nam si prima est vera, ergo secunda, quæ negat illam esse falsam, erit etiam vera: si verò prima est falsa, ergo etiam secunda negans illam esse falsam, erit falsa; ergo duæ contradictoriæ possunt esse simul falsæ, vel veræ. Respondeo, has propositiones esse implicatorias in terminis: implicat enim, eandem propositionem de se affirmare esse falsam, quia sequeretur esse simul veram & falsam, quod omnino repugnat. Id autem sequi, sic probatur, quia si ipsa est vera, ergo cum de se affirmat esse falsam, mentietur; ergo erit falsa simul & vera: si verò falsa sit, cum de se affirmet se esse falsam, vera erit, ergo simul erit vera & falsa. Item illa propositio, *ego semper mentior*, si etiam seipsam comprehendit, est implicatoria, quia affirmat se esse falsam, non ergo sunt hæc propositiones admittendæ. Ratio à priori est, vel quia (vt multi censent) nulla propositio potest supra se reflectere; vel quia, etsi id non repugnet absolute (vt melius alij) repugnat tamen eadem propositionem sibi ipsi contradicere, nihil enim sibi opponitur, nec potest intellectus ei rei, quam euidenter nescit esse falsam, assentiri; assentiretur autem, si haberet propositionem, quam iudicat expressè falsam esse. Aliæ solent asserri propositiones similiore, verò, in quibus videtur esse eadem difficultas quæ in præcedentibus. Si enim Deus v.g. promitteret mihi hoc modo, *si prima propositio, quam protuleris ab hoc puncto, fuerit vera, ego tibi infundam gratiam, vel pluiam, &c.* ego verò dicerem statim, *non infundet mihi Deus gratiam*, videtur hæc propositio simul esse vera & falsa. Vel enim Deus infunderet gratiam, vel non. Si non infunderet, ergo fuit vera, 38 quia dixerat non infundendam; & insuper erit falsa, quia si sit vera, Deus tenebatur vi pacti iniiti infundere gratiam, & consequenter Deus, qui stat promissis, eam infunderet, & tandem hinc, propositio erit falsa, quia negat infundendam, cum verè sit infundenda. Quod si dicas, Deum infuturum gratiam, etiam sequitur, eam esse falsam, quia id negat; & veram, quia iuxta promissionem Dei non erat infundenda gratia, nisi dixissem verum; ergo si infunditur, verè locutus sum. ergo simul eadem propositio fuit falsa, & vera. Respondebit fortè aliquis, casum repugnare, eò quòd Deus se obligaret ad dandam & non dandam pluiam vel gratiam, quod omnino est implicatorium. Sed potest quis hanc solutionem reicere facile, quia Deum se obligare ad præmiandum aliquem, v.g. cum primum dixerit verum, nullam prorsus includit repugnantiam: vnde oportet, hoc admissio, aliunde ostendere repugnantiam

pignantiam casus in obiectione posui. Imò in nobis id posse contingere, quid prohibet, si ego promittam Petro, si verum fuerit quod primo dixeris, tuum erit hoc donum; hinc enim non sequitur, me ad implicita obligari.

39 Aliter ergo respondendum puto, eo ipso quod proponatur in præmium alicuius veritatis doni largitio, repugnare ut illa veritas desumatur ex ipsa largitione doni, sed debere esse aliam veritatem disparatam ab eâ largitione. Ratio est euidens; quia antequam determinetur promissor ad donandum, debet videre iam propositionem veram, quandoquidem mouetur ob eam veritatem; ergo illa veritas non potest desumi ex ipsâ donatione, ergo nec debet propositio illam donationem affirmare; tunc enim ea donatio præuisa ut futura, quia includitur in veritate propositionis eam affirmantis, esset causa mouens Deum ut illam pluuiam decerneret futuram, quod repugnat. Ideo si in eatur tale pactum, propositio debet affirmare aliquid aliud diuersum; vel si affirmat futuritionem obiecti illius promissi, debet eam affirmare independentem ab eâ donatione, quasi diceret, hoc mihi tu eras alius donaturus; tunc autem explicata hoc modo propositio nullum habet absurdum. At dicere, tu mihi eam dabis quia ego in hoc ipso verum dico, est implicitorium, quia idem esset ac dicere, moueris ad dandum, quia moueris ad dandum: quæ causalis licet formaliter sit vera, non tamen efficienter, quia nihil propriè mouet.

SVBSECTIO QVINTA.

De aliis proprietatibus propositionum, scilicet de Aequipollentiâ & Conuersione.

ALIA propositionis proprietates est æquipollentia, quæ est duarum propositionum æquivalentia, prouenitque ex diuersis signis, quibus afficitur propositio, v. g. huic, *omnis homo est animal*, æquivaleret ista, *nullus homo est non animal*; idem enim est, *nullum hominem esse qui non sit animal*, ac *omnes esse animal*. Aduerte, particulam non, si vni propositioni contradictoria præponatur, illam reddere æquivalentem suæ contradictoriae, v. g. *aliquis homo non est animal*, est contradictoria huius, *omnis homo est animal*. Si verò illi præponatur non hoc modo, non *aliquis homo non est animal*, æquivaleret contradictoriae, *omnis homo est animal*. Si verò postponatur non, æquivaleret contrariae, ut, *omnis homo currit*: si ponatur non post *omnis homo*, hoc modo, *omnis homo non currit*, æquivaleret huic, *nullus homo currit*; quæ erat contraria illius primæ, *omnis homo currit*: si verò ponatur non ante & post signum vniuersale, hoc modo, *non omnis homo non currit*, æquivaleret subalternae, scilicet, *aliquis homo currit*. Proprietates huius particulæ non in ordine ad æquipollentiam includuntur his versibus:

Omnis non, sonat nullus; non omnis, aliquis non;
Non omnis non, sonat quidam.

Hæc sunt mysteria omnia de æquipollentiâ propositionum, quæ prolixè satis à multis disputantur, inutiliter tamen, ut dicam num. 43.

Alterâ proprietates propositionum est conuersio, id est transmutatio vnius in aliam, mutando subiectum in prædicatum, & prædicatum in sub-

iectum, ut, *homo est animal*, *animal est homo*. Hæc conuersio fit tripliciter: Primò per solam terminorum transmutationem, seruata eadem quantitate & qualitate, & hæc dicitur, *conuersio simpliciter*, ut, *nullus homo est lapis*, *nullus lapis est homo*. ecce ibi in vtraque seruatur terminus vniuersalis nullus. In his bene valet consequentia ab vno ad aliud negatiue, v. g. *est lapis*, ergo *non est homo*; item, *est homo*, ergo *non est lapis*. Ratio à priori est, quia in propositionibus affirmatiuis veris debet prædicatum identificari realiter cum subiecto, & è contrario; vnde si nullum animal identificatur cum lapide, necessum est ut nec vllus lapis possit esse subiectum, cum quo identificetur animal. quæ ratio attendenda est in omnibus istis conuersionibus. Hinc fit, ut si verè dicitur, *aliquis homo est albus*, etiam dicatur verè, *aliquid album est homo*: si enim aliquis homo est albus, iam aliquod album est homo; homo enim albus aliquod album est.

Secundò fit conuersio per accidens in propositione negatiua vniuersali, & vniuersali affirmatiua, mutata quantitate. Exemplum affirmatiue fit, *omnis homo est animal*, conuersa, *aliquid animal est homo*. Exemplum negatiue, *nullus homo est lapis*, conuersa, *aliquis lapis non est homo*. Ratio est, quia affirmata identitate omnium hominum cum animali, etiam affirmatur identitas alicuius animalis cum homine: item negata identitate omnium hominum cum lapide, etiam negatur identitas alicuius lapidis cum homine, propter rationem datam.

Tertio fit conuersio per contrapositionem in propositione vniuersali affirmatiua, & particulari negatiua, per adiectionem negationum, ut, *omnis homo est animal*, ergo *omne non animal est non homo*; item, *aliquod animal non est non homo*, ergo *aliquod animal est homo*. P. Hurtado Sect. 4. explicans tertiam hanc conuersionem, dicit, illam negationem non debere sumi infinitanter, significando aliquid quod non sit homo: vnde addit, debere addi constantiam, id est, debere poni existentiam rei, v. g. *omnis homo est ens*, si conuertatur per hanc, ergo *omne non ens est non homo est falsa*, quia *non ens*, id est *Chimæra*, quamuis non sit homo, non tamen est non homo. Hæc doctrina displicet, quia non est necessum ad hanc conuersionem, ut prædicatum infinitetur, sed solum ipsum subiectum, hoc modo, *omnis homo est ens*, ergo *omne non ens non est homo*; tunc autem siue addatur siue non ea constantia, semper conuersio est bona. Imò cum ipse docere videatur, hanc conuersionem fieri per propositionem negatiuam respectu affirmatiue, non debet poni negatio cum ipso nomine: tunc enim fieret propositio non negatiua, prout ipse requirit, sed affirmatiua, qualis est *omnis infinitans*. Ratio à priori est manifesta: nam quòd ego dicam, *omnis homo est ens*, solum inferitur inde, ergo *quod non est ens non est homo*, non verò inferitur vllò modo, ergo *quod non est ens, est aliquid aliud, non tamen homo*. Neque ad hoc video quid deferuiat addere, vel non addere constantiam. Magis adhuc displicet conuersio, quam statim eodem §. 17. ponit, *Antichristus non est bonus*, ergo *aliquid non bonum est non Antichristus*; hæc enim secunda non est æquivalens primæ vllò modo, quia in primâ sensus est, *Antichristum non esse bonum*, ut per se sonat; secunda

cunda verò sonat, *aliquid quod non sit Antichristus esse non bonum*, quæ tam est disparata cum primâ, vt putauerim fuisse errorem typi: sed eam ita inuenio & in antiquâ & in nouâ impressione. Subdit rationem, ideò illam non esse veram, quia modò sunt aliqua non bona, quæ non sunt Antichristus. Sed hæc ratio potius probat, eam secundam esse veram: quia si sunt aliqua non bona, quæ non sunt Antichristus, ergo verum est, *aliquid non bonum est non Antichristus*; hæc enim duæ ferè sunt æquipollentes. Neque huius veritas pendet ab eo, quòd existat vel non Antichristus, sed ab eo, quòd alia ab Antichristo non bona existant. Deberent ergo esse illæ propositiones negatiuæ hoc modo, *Antichristus non est bonus, ergo aliquid non bonum est Antichristus*; tunc enim negatiuæ æquiualeat affirmatiuæ: & tunc benè intelligitur, quomodo ea propositio pendeat ab existentia Antichristi, quia eo & nullo alio non bono non existente, est verum dicere, *Antichristus non est bonus*; non tamen est verum dicere, *aliquid non bonum est Antichristus*, quando ille non existit: iam enim de facto nullum non bonum est actus Antichristus; esset verò, si ille existeret. Et hinc etiam confirmatur, quod suprà dixi, non debere subiectum & prædicatum infinitari, intactâ manente copulâ, sed subiectum solum infinitandum, copulæ verò præponendam negationem, si altera fuerit affirmatiua, auferendâ verò, si fuerit negatiua, nisi etiam multiplicando negationem vellem facere æquiualem, hoc modo, *Antichristus non est bonus, ergo aliquid non bonum non est non Antichristus*: duæ enim negationes se inuicem destruant, & tertia manet in vigore, vt æquiualeat illi priori negatiuæ, *Antichristus non est bonus*. Hæc tertia conuersio omnino est impertinens, & confundens potius ingenia, quàm ad aliquid deferuens (vt ex dictis constat.) primæ duæ sunt aliquantulum vtiliores & clariores. Nonnulli afferunt hæc quædam carmina ad has conuersiones dignoscendas; at difficilius est ipsa carmina percipere & retinere memoriâ, quàm conuersiones in se; ideò eis supersedeo, præcipue cum res sit omnino inutilis: quis enim vniquam, vt affirmaret aliquem hominem esse animal, assumpsit hanc propositionem, *non omnis homo est non animal*? aut quis negans aliquem hominem esse animal, conuictus est ad id asserendum per hanc propositionem, *non omne animal est non homo*, quam nec intelligere facile quis potest? Non ergo necessum est in eâ laborare. Si quis curiositatis causâ ea voluerit videre, consulat Summulistas.

SECTIO V.

De Propositionibus modalibus.

44 **M**IRVM est, quàm longam inutilemque disputationem texant nonnulli Summulistæ de his propositionibus modalibus: res est clarior, quàm tanto examine digna sit, ideò breuissimè illam explanabo. imò ferè illam totam omittam, quia nihil aliud est propositio modalis, quàm propositio de infinitiuo. Et mirandum est, à Summulistis non positas tot differentias propositionum modalium, quot sunt verba à quibus determinari potest infinitiuum. Esse autem modales puras propositiones de infinitiuo, iam ostē-

do: est enim propositio modalis, quæ ab aliquo modo, vel de impossibili, vel de contingenti, vel de necessario determinatur ad infinitiuum, vt v.g. *Deum non existere, est impossibile; hominem mori, est necesse; Petrum currere, est contingens*.

Hi modi, qui afficiunt propositionem, sunt tres iam enumerati, *necesse, impossibile, contingens*, qui dupliciter possunt afficere propositionem: vel aduerbialiter, vt, *Petrus necessario currit*; vel in Nominatiuo, vt, *necesse est Petrum currere*. Sed in ordine ad sensum & veritatem propositionis, idem est poni aduerbialiter, ac poni in Nominatiuo, vel è contrario; vnde de hac distinctione curandum non est: quod enim de vnâ dixerimus, de aliis dictum puta; distinctio enim inter illas purè est Grammatica. Aduerte Primò circa sensum harum propositionum, posse eas efficere vel sensum diuinum, vt, *possibile est peccatorem saluari*; quia in hac propositione non affirmamus, simul cum peccato posse saluari, sed cum, qui habet modò peccatum, posse saluari, quia potest exire à peccato; & quia peccator non in sensu composito cum peccato, sed in sensu diuino saluandus est, ideò propositio affirmans, *possibile est peccatorem saluari*, dicitur facere sensum diuinum: alius verò sensus est compositus, vt cum dico, *necesse est peccatorem condemnari*; quia tunc affirmo eum condemnandum vt peccatorem, id est, simul cum peccato. Sed hæc doctrina in proposito impertinens est, & mitor eam à Summulistis applicari propositioni modalis, quia ea independens est à modis, & eodem modo in non-modalibus reperitur, v.g. *peccator saluabitur, peccator condemnabitur*, de quibus egimus iam suprà, dum de Restrictione terminorum nobis sermo fuit.

Aduerte Secundò circa affirmationem & negationem modalium, eas esse affirmatiuas, quæ modum habent affirmatiuum, etiam si habeant dictum negatiuum. v.g. hæc est affirmatiua modalis, *necesse est te non esse Angelum*; quia, licet sit negatio ex parte dicti, scilicet *non esse Angelum*, est tamen affirmatio ex parte modi, scilicet, *necesse est*. Item è contrariò hæc est negatiua, *non est contingens Iudam saluari*, quia est negatio ex parte modi, sicut etiam aliæ orationes de infinitiuo sunt affirmatiuæ vel negatiuæ, si negatio aut affirmatio cadat suprà verbum determinans infinitiuum, etiam si ipsum infinitiuum negatiuum sit aut affirmatiuum; vt, *video te non currere*, est affirmatiua, *non te video currere*, est negatiua.

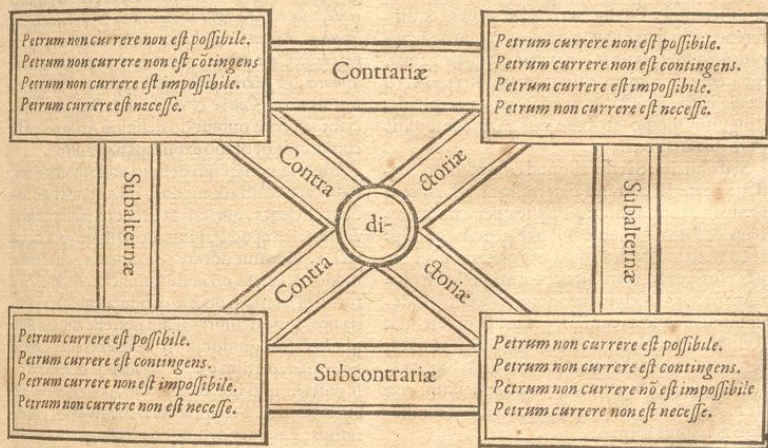
Aduerte Tertiò circa quantitatem, eas propositiones habere posse duplicem quantitatem, & ex parte dicti, & ex parte modi. Propositio quæ vtramque habuerit vniuersalem absolutè, & simpliciter vniuersalis erit; quæ verò vel solum ex parte modi, vel solum ex parte prædicati vniuersalem habuerit, mixta erit. Pro quo obserua, modos vniuersales dici *necesse* & *impossibile*, particulares verò *contingens* & *possibile*. Vnde hæc erit vniuersalis perfectè, *necesse est omnem hominem esse animal*, quia & modus, scilicet *necesse*, est vniuersalis; & dictum, scilicet *omnem hominem esse animal*, est etiam vniuersale: hæc verò est merè particularis, *contingens est aliquem hominem currere*: hæc verò mixta, *necesse est aliquem equum esse animal*, vel, *contingens est omnem hominem currere*. Hæc propositiones modales habent etiam alias sibi æquiuales, & alias oppositas

fitas vel contrariè vel contradictoriè, quod etiam convenit non-modalibus. Quantum ad oppositionem modalium, nihil amplius dicendum est, quam quod suprà, scilicet, ut opponantur contradictoriè, negationem debere cadere supra modum, v. g. *neceſſe eſt te currere, non eſt neceſſe te currere*. Si enim negatio non cadat supra modum, sed supra dictum, erunt contrariæ; ut, *neceſſe eſt te mori, neceſſe eſt te non mori*: sicut in aliis propositionibus de infinitivo, v. g. *cenſeo te mortuum*, ut constituatur huius contradictoria, negatio debet cadere supra *cenſeo*, hoc modo, *non cenſeo te eſſe mortuum*: nam si *cenſeo* maneat affirmativum, etiamſi poſtea ponatur, *non cenſeo te non eſſe mortuum*, non erit contradictoria, sed summum contraria; quia (ſicut ſuprà dixi) inter *cenſere te mortuum*, & *cenſere te non mortuum*, datur medium, ſcilicet, nihil cenſere; inter *cenſere* verò, & *non cenſere* non datur. Ita ſimiliter inter *eſſe neceſſe Petrum eſſe album*, & *eſſe neceſſe eum non eſſe album* datur medium, ſcilicet neque vnum neque alterum eſſe neceſſarium, ac proinde utraque propositio poteſt eſſe falſa: inter *eſſe* verò *neceſſe* & *non eſſe neceſſe* non datur medium, ac proinde una debet eſſe vera, alia falſa.

47 Circa æquivalentiam verò aduerte, *impoſſibile* opponi contradictoriè poſſibili, ſeu contingenti: quare ſi alteri illarum præponatur, æquialebit

ſua contradictoriæ; idem enim eſt dicere, *non eſt impoſſibile*, ac *poſſibile eſt*. Item, *poſſibile* & *neceſſe* eſſe modos ſubalternos inter ſe, quare nullam habeant oppositionem: æquialebunt tamen ſibi inuicem per additionem negationum, ut v. g. *non eſt neceſſe te currere*, idem eſt ac *poſſibile eſt te non currere*; item, *non eſt poſſibile te non currere*, idem ſonat ac *neceſſe eſt te currere*. Hæ æquivalentiæ harum propositionum ſunt adeò clara ex modo loquendi, ut diutiùs in eis explicandiſ immorari pudeat. Quæ diximus, ſufficiant pro intelligentiâ propositionum modalium, & pro earum conuerſione: ſemel enim intellecto earum ſenſu, nullo negotio & earum æquivalentia & conuerſio intelligetur. Qui plura deſideraverit, conſulat Hurtadum Diſputat. 4. ſect. 9. ubi latè de hac re, quam in figurâ ſubſequenti omnino explicatam habetis.

Dictiones autem aliquæ, id eſt, *edemuli*, *purpuream*, &c. quæ à Summuliftis ad declarationem harum ſunt fictæ, obumbrant magis quam illuminant, & difficilioreſ ſunt ipſæ dictiones, quam propositiones pro quibus declarandiſ ſumuntur, ſicut ſuprà dixi de terminibus pro conuerſionibus propositionum: hæc enim omnia conficta ab hiſ, qui annum integrum in ſolis Summulifticis nugis tranſigere decrevere, nec cum magnâ, ne dicam villâ, vilitate.

DISPUTATIO TERTIA.

De Definitione, Diuiſione, & Argumentatione.

Modus ſciendi, qui eſt genus ad definitionem, diuiſionem, & argumentationem, deſinitur eſſe *oratio ignoti maſtatiua*. Quia enim obiectum per orationem explicatur, illa dicitur *ignoti maſtatiua*, ideoque & modus ſciendi. Obſerua, ad rationem modi ſciendi non requiri, ut actu aliquid maſtetur audientibus: nam hæc definitio, *animal rationale*, etiam prolata coram ruſtico, eſt oratio ignoti maſtatiua, quia habet aptitudinem ut maſtetur Philoſopho eſſentiam ho-

minis, etiamſi eam non maſtetur ruſtico; in definitionibus autem, (ut in ſimili diximus de terminis) non tam requiritur actus, quam aptitudo.

Obiicies: Conceptus internus, quo quis concipit *hominem eſſe animal rationale*, eſt modus ſciendi, & tamen non eſt oratio, quia oratio includit voces; ergo non eſt de ratione modi ſciendi, eſſe orationem. Reſpondeo, orationem in hac definitione accipi prout abſtrahit ab oratione mentali & externâ, imò magis propriè accipitur pro internâ, quæ ſola eſt verè modus ſciendi.